

სასამართლო პრაქტიკა

► 1 – 6/2021

ექსტრაკორპორული განაყოფიერების შედეგად გაჩენილი ბავშვის დაბადების რეგისტრაცია

**მშობლების სარჩელი ექსტრაკორპორული განაყოფიერების შედეგად გაჩენილი ბავშვის დაბადების რეგისტრაციის მოთხოვნით სამოქალაქო საქმეთა განმხილველი სასამართლოს განსჯადია.
(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)**

იუსტიციის მინისტრის № 18 ბრძანების 19 I ბ) მუხლი

უზენაესი სასამართლოს 2021 წლის 20 იანვრის განჩინება № ას-1162-2020

I. ფაქტობრივი გარემოებები

წყვილმა საკუთარი ბიოლოგიური მასალის გამოყენებით ინიტრო განაყოფიერების გზით შექმნა ემბრიონი, რომელიც 2018 წლის 26 დეკემბერს ტრანსპორტირდა საქართველოში. წყვილსა და სუროგატ დედას შორის ემბრიონის გამოზრდის მომსახურების შესახებ 2019 წლის 20 თებერვლის ხელშეკრულების საფუძველზე ემბრიონი 2019 წლის 23 თებერვალს განთავსდა სუროგატი დედის საშვილოსნოში. მომსახურების ხელშეკრულება სანოტარო ფორმით დამოწმდა 2019 წლის 29 მაისს. შესაბამისი მონაცემების მქონე დაბადების მოწმობის გაცემის მოთხოვნით მშობლებმა სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს თბილისის სამო-

ქალაქო რეესტრის სამსახურს (შემდგომში - სამსახური) მიმართეს, თუმცა - უშედეგოდ.

წყვილმა სარჩელი აღძრა სამსახურის წინააღმდეგ მათი შვილის მშობლებად აღიარებისა და დაბადების სააქტო ჩანაწერში შესაბამისი ცვლილების შეტანის მოთხოვნით. სამსახურმა სარჩელი არ ცნო და მიუთითა, რომ წყვილსა და სუროგატ დედას შორის 2019 წლის 20 თებერვალს დადებული და 2019 წლის 29 მაისს სანოტარო წესით დამოწმებული მომსახურების ხელშეკრულება არ პასუხობდა იუსტიციის მინისტრის № 18 ბრძანების 19 I ბ) მუხლის მოთხოვნებს.¹ ამასთან, მოპასუხის განმარტებით, მას არ გააჩნდა პირის მშობლად აღიარების კომპეტენცია, რის გამოც მოცემულ დავაში ის არასათანადო მოპასუხე იყო.

II. სასამართლო მსჯელობის შეჯამება

თბილისის საქალაქო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა. მოპასუხის სააპელაციო საჩივარი უშედეგო აღმოჩნდა. მეორე ინსტანციის სასამართლომ მიუთითა, რომ მოსარჩელებმა მოპასუხე სწორად დაასახელეს, რადგან ერთადერთი წინააღმდეგობა, რომელმაც შეუძლებელი გახადა მოსარჩელე წყვილის მშობლებად რეგი-

¹ მოპასუხის პოზიციას სასამართლო ამაზე მოკლე მითითებამდე კვეცს, რითაც სამსახურის არგუმენტაციისა და სადავო საკითხის სრული შინაარსის დადგენას მკითხველს ანდობს. ანალიზის მიზნებისთვის ივარაუდება, რომ, სამსახურის პოზიციით, მოსარჩელე წყვილს უნდა წარმოედგინა სუროგატ დედასთან სანოტარო ფორმით დადებული ხელშეკრულება, რომელიც შედგენილი იქნებოდა აღნიშნული ემბრიონის შექმნამდე, როგორც ეს იუსტიციის მინისტრის № 18 ბრძანების 19 I ბ) მუხლია მითითებული. მოცემულ შემთხვევაში ხელშეკრულება დადებული იყო ემბრიონის შექმნისა და საქართველოში ტრანსპორტირების შემდგომ.

სტრატეგია, გახდა სამსახურის მიერ მიღებული უარი მათი მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. ამასთან, მისივე განმარტებით, გამომდინარე იქიდან, რომ სუროგატ დედას პრეტენზია არ გამოუთქვამს შექმნილ ვითარებასთან დაკავშირებით და 2019 წლის 20 თებერვლის მომსახურების ხელშეკრულებაზე სადავო არ გამხდარა, მიღებული ვერ იქნებოდა სამსახურის არგუმენტი მომსახურების ხელშეკრულების სხვადასხვა დღეს დადებასა და სანოტარო ფორმით დამტკიცებასთან დაკავშირებით.

სამსახურმა გაასაჩივრა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და მიუთითა, რომ მოსარჩელებს, შემოიფარგლნენ რა მხოლოდ მშობლებად მითითებაზე უარის გასაჩივრებით, არ გაუსაჩივრებიათ მშობლების მითითების გარეშე დაბადების სააქტო ჩანაწერი. ამასთან, მოპასუხის პოზიციით, აღნიშნული საკითხი ადმინისტრაციული წარმოების გზით უნდა გადაწყვეტილიყო.

უზენაესმა სასამართლომ საჩივარი დაუშვებლად ცნო და გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს დასაბუთება იმასთან დაკავშირებით, რომ მოცემულ საქმეში მოპასუხედ უნდა დასახელებულიყო სწორედ ის სუბიექტი, რომელმაც ხელი შეუშალა მოსარჩელეთა არასრულწლოვნის მშობლებად მითითებას.

III. კომენტარი

მოცემულ განჩინებაში სამივე ინსტანციის სასამართლო გვერდს უვლის იმ ერთადერთ საკითხს, რომლის გადაწყვეტისთვისაც საკმარისი არ იქნებოდა უბრალოდ კანონის ჩანაწერის გაცნობა. კერძოდ, განჩინების ტექსტის ვერც ერთ მონაკვეთში მკითხველი ვერ შეხვდება იმის თანმიმდევრულ დასაბუთებას, რატომ მიეკუთვნებოდა ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული აქტის ნამდვილობის კვლევა სამოქალაქო საქმეთა განმხილველი სასამართლოს კომპეტენციას. განსახილველი განჩინება კიდევ ერთი მაგალითია იმისა, როგორ იშლება ზღვარი ადმინისტრაციულ და სამოქალაქო სამართალწარმოებას შორის და როგორ არ იღებს სასამართლო აპარატი მიზეზულ ძალისხმევას

საც კი, აღნიშნული გაუგებრობა რაიმე ფორმით მაინც აღმოფხვრას.

მოპასუხის საკასაციო საჩივარში დაფიქსირებულ ძალიან გასაგებ მითითებას, რომ საკითხი ადმინისტრაციული წარმოების ფარგლებში უნდა გადაწყვეტილიყო, უზენაესი სასამართლო სააპელაციო სასამართლოს არასწორი დასაბუთების გამეორებით პასუხობს. შემთხვევა, როცა კონკრეტული მიზნის მიღწევას ადმინისტრაციული ორგანოს უარი აფერხებს, არის ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის (შემდგომში - ასკ) 23-ე მუხლის საფუძველზე დაწყებული ნებისმიერი სამართალწარმოების რეჟიმზე, ამიტომ ამგვარი არგუმენტაცია უთანაბრდება ყოველგვარი დასაბუთების საერთოდ არწარმოდგენას.

სერვისების განვითარების სააგენტოს უფლებამოსილება სამოქალაქო აქტის რეგისტრაცია („სახელმწიფოს სერვისების განვითარების სააგენტოს შესახებ“ კანონის 4 II ე) მუხლი) და საგამონაკლისო შემთხვევაში სამოქალაქო აქტის, როგორც ფაქტის, დადგენა (სკ-ის 1190 VI, იუსტიციის მინისტრის № 18 ბრძანების 68-ე მუხლი). ორივე უფლებამოსილების განხორციელებისას ადმინისტრაციული ორგანო რჩება კანონის აღმასრულებელი სუბიექტის პოზიციად, ამიტომ ამ პროცესის არასწორად წარმართვისას მან პასუხი უნდა აგოს ადმინისტრაციული წარმოების და, საჩივრის წარუმატებლობის ან მისი წარდგენის არააუცილებლობის შემთხვევაში, ადმინისტრაციული სამართალწარმოების ფარგლებში. მაგალითად, კანონის დაცვით წარმოდგენილი დოკუმენტაციის პირობებში სამოქალაქო აქტის ჩანაწერში ცვლილების შეტანაზე უარის თქმის გამო სამსახური პასუხისმგებელია აღნიშნული აქტის უკანონობისთვის ასკ-ის 23-ე მუხლის მიხედვით, რაც დავის საგნისთვის სრულიად უმნიშვნელო ზოგად მსჯელობაში² გართულ სასამართლოს მხედველობის მიღმა რჩება.

მოცემული დავის სამოქალაქო სამართალწარმოების ფარგლებში განხილვის სიმცდარეს ადასტურებს ის, რომ მხარეთა შორის სადავო საკითხი იწყება და მთავრდება სწორედ წარმო-

² იხ. განჩინების 61-70 პუნქტები.

დგენილი დოკუმენტაციის ცვლილების შეტანის საკმარისობაზე მსჯელობით. კერძოდ, მოსარჩელე წყვილი თვლიდა, რომ მათ მიერ სამსახურისთვის მიწოდებული დოკუმენტაცია იძლეოდა მათი მშობლებად მითითების შესაძლებლობას. ამის საპირისპიროდ, სამსახური მიიჩნევდა, რომ ხელშეკრულების სხვადასხვა თარიღებში დადება და სანოტარო ფორმით დამონშება არ შეესაბამებოდა იუსტიციის მინისტრის № 18 ბრძანების 19 I ბ) მუხლს: წარმოდგენილი ხელშეკრულება არ ყოფილა შედგენილი ემბრიონის შექმნამდე. საგნობრივი განსჯადობის პრინციპების სრული იგნორირების გამო აღნიშნული განჩინება ქმნის გადაულახავ ნინააღმდეგობას: სამსახურს ევალება, შეასრულოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება, მაგრამ ამავდროულად ძალაშია მისი უარი განმცხადებლის მოთხოვნის დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით, რადგან ამ აქტის კანონიერებაზე, სწორედ იმიტომ, რომ საქმე გადაწყვიტა სამოქალაქო საქმეთა განმხილველმა სასამართლომ, არავის უმსჯელია.

განჩინებაში ყველაზე გაუგებარი კი ის არის, რომ საგნობრივი განსჯადობის გვერდზე გადადების პირობებშიც კი, სასამართლო მის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას, ფაქტობრივად, არ ასაბუთებს. იმ პირობებში, როცა სასამართლო უთითებს: „დადგენილია ისიც, რომ ბავშვი დაბადებიდან იმყოფება მოსარჩელების ოჯახში მათი მზრუნველობის და მეთვალყურეობის ქვეშ. მოსარჩელეთა საცხოვრებელ ბინაში, რომელიც აქვთ დაქირავებული (...). ბინაში სანიტარულ-ჰიგიენური მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია. არასრულწლოვანი იმყოფება ხელოვნურ კვებაზე, რასაც უზრუნველყოფს ოჯახი. ასევე დაკმაყოფილებულია არასრულწლოვნის პედიატრია და ჯანმრთელობის საკითხები“³, საერთოდ საეჭვოა, ცალსახა იყო თუ არა სასამართლოსთვის ის, რაზეც მხარეები დავობდნენ: სასამართლო იმეორებს ბავშვის ინტერესებთან შესაბამისობის (საკმაოდ განზოგადებულ და ამის ხარჯზე არაფრის მთქმელ) ნარატივს, როდესაც, როგორც განჩინების აღწერილობითი ნაწილიდან დგინდება, მო-

პასუხეს არც არასოდეს გაუფლერებია, რომ მოსარჩელე წყვილის მშობლებად მითითება შეუთავსებელი იქნებოდა არასრულწლოვნის ინტერესებთან. ადმინისტრაციული სამართალწარმოების ფარგლებში მოპასუხის რეალურად გაუფლერებულ პოზიციაზე (იხ. ზემოთ) პასუხად სასამართლოს უნდა მიეთითებინა იუსტიციის მინისტრის № 18 ბრძანების 19 II 1 მუხლზე, რომელიც განმარტავს, რომ ემბრიონის კრიზტორეზერვაციის (გაყინვის) შემთხვევაში არ გამოიყენება იმავე ბრძანების 19 I ბ) მუხლის მოთხოვნა და მომსახურების ხელშეკრულება დადებული უნდა იყოს ემბრიონის იმპლანტაციამდე (ემბრიონის მატარებელი ქალის საშვილოსნოში განთავსებამდე).

ნინო ქავშბაია

► 2 – 6/2021

ბავშვის მშობლებისადმი დამოკიდებულების როლი ბავშვის საცხოვრებელი ადგილის განსაზღვრისას

1. ბავშვის საცხოვრებელი ადგილის განსაზღვრისას, ისევე, როგორც ბავშვის თაობაზე ნებისმიერი სხვა გადაწყვეტილების მიღებისას სასამართლო ხელმძღვანელობს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებით.

2. ბავშვის საუკეთესო ინტერესები მოიცავს, ასევე ბავშვის უსაფრთხო გარემოში ყოფნის უფლებასაც, რაც გულისხმობს მის დაცვას როგორც ფიზიკური, ისე ფსიქოლოგიური ძალადობისაგან.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

ს.კ-ის 1201-ე მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 23 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-705-705-2018

³ განჩინების 51-ე პუნქტი.